

FiİlİMSİLER (EYLEMSİLER)

FiİlİMSİ (EYLEMSİ)

● Fiil **kök** veya **gövdelerinden** türetilerek **isim**, **sıfat** ve **zarf** olarak kullanılan kelimelerdir.

● Fiilimsiler bir fiil gibi olumsuz yapılabilir ancak bir fiil gibi çekimlenemez.

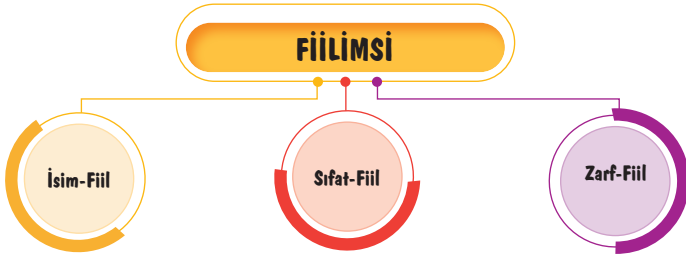
► Koş - **up**

► Koş - tur - **up**

♣ Onun bu tatlı gülüşüne vuruldum ben.

♣ Ummadık taş baş yarar.

♣ Koşarak yanıma geldi.

İSİM-FİİL (AD-EYLEM)

Fiillerden “-ma, -me, -mak, -mek, -ış, -iş, -uş, -üş” ekleriyle türeyen fiilimsilerdir.

♣ Durup dururken bir anda kahkahalarla gülmeye başladı.

♣ İlkokuldan bu yana kitap okumaktan keyif alıyor.

♣ İlaçlarını düzenli kullanmayışı tedavisini aksatıyor.

İsim fiil eki almış olmasına rağmen zamanla *kahplaşarak* bir varlığın veya kavramın adı haline gelmiş sözcükler vardır.

Bunlar fiilimsi olarak kabul edilmezler.

♣ Bahçedeki kazma herhalde kaybolmuş.

♣ Masadaki dolma çok güzel görünüyor.

♣ Danışmada beklediğini söyledi.

♣ Elindeki çakmak ile oynaması annesini tedirgin etti.

♣ Her gün dondurma yersen çok hasta olabilirsin.

♣ Kötü hava şartları sebebiyle tüm uçuşlar iptal edilmiş.

►► İsim-fiillerin olumsuzluğu yapılır ancak kalıcı isim olanların olumsuzluğu yapılamaz.

♣ Buğday **ekmek** bu sene çiftçiye yarayacak.

♣ Buğday unundan yapılan **ekmek** çok lezzetli.

♣ Annesinin getirdiği **dondurmayı** hemen yedi.

♣ Çileklerin bir kısmını **dondurmayı** düşündü.

►► İsim-fiiller, **olumsuzluk ekini** almış fiillerle karıştırmamalıdır.

♣ Kalem sakın kırma, demiştim sana.

(.....)

♣ Oyunları kırma işini bugün bana verdiler.

(.....)

► “Film izlememeyi tercih ederim.” Olumsuzluk eki hangisi?

►► İsim-fiil **tamlayanda** ise tamlama kurar, **tamlananda** ise kurmaz.

♣ Okumanın yaşı olmazmış.

♣ Faruk’un susmasını bekliyorum.

►► İsim-fiil ekini alan kimi sözcükler, başka bir ismi niteleyerek **sıfat görevinde** kullanılabilir.

♣ Kapıda bir asma kilit vardı.

♣ Uydurma haberlere hiç inanmam ben.

♣ O, daha çok süzme yoğurt severdi.

►► İsim-fiiller isimlerin tüm özelliklerini taşırlar. Örneğin hal eki, iyelik eki, çoğul eki gibi eklerin tamamını alabilirler.

SIFAT-FİİL (ORTAÇ)

Fiillere getirilen “-an, -ası, -mez, -ar, -dik, -ecek, -miş” ekleriyle türeyen, fiillere getirilen olumsuzluk ekini alabilen ve **sıfat** görevinde kullanılan fiilimsilerdir.

♣ Boyanan kumaşlar, şu bölümde depolanıyor.

♣ Ortaya seyredilesi bir film çıkmış.

♣ Belgeselde inanılmaz olaylardan söz ediliyor.

♣ Bu nehirde kimi insanlar yüzer evlerde yaşıyor.

♣ Böyle alışılmadık şiirler ilgimi daha çok çekiyor.

♣ Şehrin gezilecek yerlerini yaz boyunca dolaştık.

♣ Kızarmış ekmekleri mutfaktan alıp geleyim.

NOT

- Sıfat-fiil ekini alan kimi sözcükler, fiilimsi olma özelliğini yitirip bir varlığa ad olabilir. Bu durumda sözcüğün fiil olumsuzluk ekini alması, o cümle içinde düşünülemez.

► Buradaki çağlayanın suyu bazen azalır.

► Bu şişeleri açmak için bir açacak lazım bana.

► Dolmuş tıklım tıklımdı.

NOT

- Sıfat-fiil ile oluşturulan sıfat, adlaşmış sıfat olarak karşımıza çıkabilir. Bu durumda, nitelenen isim düşer ve sıfat-fiil, isim görevini üstlenir.

► Tabaklar kırıldı, kırılanları ben çöpe attım. (*kırılan tabakları*)

► Gençler, okuduklarınızı rafa koyun. (*okuduğunuz kitapları*)

► Sizden sonra gelecekleri almayacağız. (*gelecek kişileri*)

► Çok yanlışları yemeyin. (*yanmış patatesleri*)

NOT

- “-dik, -acak, -mış, -maz, -ar” eklerini alan sözcükler; kullanıma, anlamına göre sıfat-fiil veya çekimli fiil olabilir.

► Yol boyu, kurumuş otların üstünden geçiyoruz.

Aşırı sıcaktan bütün çiçekler kurumuş.

► Törende okuyacağım şiiri öğretmenimiz seçti.

Yarın bir şiir okuyacağım törende.

► Sınavda bildik sorular sordular.

Bildik sınavda sorulan soruların hepsini.

DİKKAT

"-dik, -ecek"

- * Önce iyi bildiğiniz soruları çözün. (.....)
- * Meseleyi bildiğinizin farkındayım. (.....)
- * Okuyacağım kitabı şimdiden yanıma aldım.
(.....)
- * Törende bu şiiri okuyacağımı söylediler.
(.....)

ZARF-FİİL (BAĞ-FİİL, ULAÇ)

Fiillere getirilen “-ken, -alı (-eli), -madan (-meden), -ince (-ınca, -unca, -ünce), -ip (-ıp, -up, -üp), -arak (-erek), -dikçe (-dikçe, -dukça, -dükçe, -tıkça, -tikçe, -tukça, -tükçe), -e... -e (-a... -a), -r... -maz (-r... -mez), -casına (-cesine), -meksizin (-maksızın), -dığında (-diğinde, -duğunda, -dügünde, -tığında, -tiğinde, -tuğunda, -tüğünde)” ekleriyle oluşturulan sözcüklerdir.

- Çekim ekleri almazlar.
- Cümlede **zarf** olarak kullanılırlar.
- * Dereyi görmeden paçaları sıvama.
- * El, elin eşeğini türkü çağırarak arar.
- * Kol kesilirken parmak acımaz.
- * Çocuklar, konuşa konuşa yanımızdan geçtiler.
- * İçeri girer girmez konuşmaya başladı.
- * O mahalleden ayrılmış tam üç yıl olmuş.
- * Konuşarak halletmeliyiz bütün problemleri.
- * Çocuklar koşa koşa annelerine sarıldılar.
- * Sizinle İstanbul'a gelince görüşürüz.
- * Ders çalışırken uyuyakalmışım.

DİKKAT

- * Küçükken güle oynaya okula giderdik.
- * Sen geleceksin diye yaptım tüm bu hazırlığı.

NOT

- “ken” eki **fiillere** geldiğinde **zarf-fiil** oluşturur. Bu ek, isim soylu sözcüklere de gelebilmektedir. **İsim soylu** sözcüklere eklendiğinde sözcüğü **zarf** yapar fakat **zarf-fiil** yapmaz.

- Uçağı beklerken salonda kitap okudum.
- Ben çocukken buradan küçük bir dere akardı.

NOT

- “-dik” sıfat-fiil eki ile “-dikçe, -diğinde” zarf-fiil eklerini karıştırmayalım.
- Geldiğini duyunca çok sevindim.
- Getirdikçe getiriyordu.
- Geldiğinde haberim olsun.

Durum anlamlı zarflar (nasıl)

-cesine, -erek, -e...-e, -meksizin, -esiye, -meden

Zaman anlamlı zarflar (ne zaman)

-ken, -ince, -eli, -...r mez, -dikçe, -diğinde

NOT

- Fiilimsiler, fiilden isim yapma eki aldıkları için fiilimsi almış sözcük kabul edilir.
- Bir cümlede "kaç tane yan cümlecik vardır" derse; bakmalıyız.
- Bir yan cümlecikle temel cümlecikten oluşan cümleler yapı bakımından sayılırlar.